

slunilka *Phaonia exoleta*, potápník *Prionocyphon serriicornis* aj. Poměrně častými druhy jsou i komáři *Culex pipiens* a *Aedes cinereus*, kteří jsou obyvateli různých typů vod a nejsou vázáni jen na dendrotelmy. Uvedené druhy patří do řádu dvoukřídlých (*Diptera*), s výjimkou potápníka, který se řadí mezi brouky (*Coleoptera*).

V příspěvku jsou shrnuty dosavadní výsledky průzkumu 17 dendrotelm ve středních Čechách (viz tab.). V současné době jsem výzkum rozšířil na dalších 22 dutin v již-

ních Čechách a na severní i jižní Moravě.

Výzkum v letech 2001–2003 zahrnoval dendrotelmy různých typů: čtyři pařežové a 13 stromových. U stromových jsou dvě otevřené, tři vnitřní a osm bočních. Jedna dendrotelma se nachází na javoru mléč, dvě na olši lepkavé (z toho jedna na pařežu), dvě na habru obecném, dvě na smrku ztepilém (pařezy), tři na dubu (2 na dubu letním, 1 na dubu zimním) a sedm na buku lesním (z toho jedna na pařežu).

Z dosavadních výsledků vyplývá, že ob-

sah vody nemá výraznější výkyvy a (až na výjimky) je v průběhu roku relativně stálý. Nejvyšší počet druhů hmyzu byl zjištěn v bukových a dubových dendrotelmách (viz tab. 2). Nejvíce sledovaných dendrotelm bylo stromových bočních (8) a nejvyšší počet druhů (9) byl nalezen v jedné pařežové, jedné stromové vnitřní a jedné stromové boční dendrotelmě.

Ve výzkumu dendrotelm (i na jiných lokalitách) nadále pokračuji s cílem podrobněji poznat jejich entomofaunu.

Martináč japonský v Evropě

Vítězslav Bičík

V letech 1999–2004 jsem pravidelně jezdil v druhé polovině srpna k Jaderskému moři do Chorvatska. Trasu přes Rakousko a Slovinsko jsem projížděl v nočních hodinách. Při každé cestě jsem se v této době setkal v některých silně osvětlených místech s převážně samčími jedinci velmi nápadných martináčů japonských (*Antherea yamamai*). Mimo jiné jsem (často opakovaně) pozoroval tyto krásné motýly na rakousko-slovinském pohraničním přechodu Spielfeld–Šentilj, na slovinsko-chorvatském přechodu Gruškovje–Macelj, jedenkrát na slovinsko-chorvatském přechodu Jelšava–Rupa a také na parkovišti u Plitvických jezer (21. 8. 2004). Někdy bylo možno pozorovat i více jedinců poletujících kolem silného světelného zdroje nebo sedících na stěně poblíž takového zdroje. Při vyrušení motýl někdy odletěl, v ojedinělých případech spadl pod světlo na zem a prudec mával křídly. V tomto případě šlo zřejmě o reakci, která měla zastrašující funkci.

Martináč *Antherea yamamai* pochází z Japonska. S rozvojem hedvábnictví se

v druhé polovině 19. stol. rozšířil do mnoha zemí v Asii a kolem r. 1860 byl dovezen také do Evropy. Postupně se začal objevovat v chovech některých sběratelů motýlů. K páření chovaných jedinců dochází snadno a oplozená samice snáší již druhý nebo třetí den kolem 170 vajíček. Živnou dřevinou pro housenky jsou hlavně různé druhy dubu, ale přijímají přechodně i listy jiných stromů. Vývoj housenek je závislý na teplotě a trvá v průměru asi jeden měsíc. Poté se housenky zakuklí v žlutozelených hedvábných zámotcích (druhový název *yamamai* lze z japonštiny přeložit jako „zámotek z hor“).

V rozpětí křídel dosahuje tento exotický martináč 10–15 cm a je zbarven od žluté barvy přes okrovou, světle hnědou, výjimečně i tmavě hnědou.

Celá čeleď martináčovitých (*Saturniidae*) vyniká jak druhovou pestrostí (čítá kolem 1 200 známých druhů), tak rozmanitostí kresby i tvaru křídel. Patří k ní také největší (i v ČR žijící) evropský motýl martináč hrušňový (*Saturnia pyri*), velký asi jako martináč

japonský. V deštných pralesích jihovýchodní Asie žije martináč atlas (*Attacus atlas*), který má v rozpětí křídel až 25 cm a je jedním z největších motýlů vůbec.

Výše uvedená pozorování výskytu martináče *A. yamamai* svědčí o tom, že tento druh byl buď chovateli motýlů záměrně do evropské volné přírody vypuštěn, nebo z chovů unikl. Ve Slovinsku, některých oblastech Chorvatska a jižního Rakouska již zřejmě více či méně zdomácněl.

Hmyz, jak známo, využívá k rozšiřování svého areálu nejrůznější činnost člověka i jeho techniku. V železničních vagonech, v podpalubí lodí nebo dokonce i v letadlech se mnohé druhy živočichů, především hmyzu, mohou rozšířit na velké vzdálenosti. V novém prostředí zpravidla hynou z nedostatku vhodné potravy nebo následkem nepříznivých klimatických podmínek. Některé druhy se však na novém místě adaptují, přežijí, mohou se i přemnožit a narušit přirozenou rovnováhu v dané oblasti. Takových příkladů by bylo možno uvést mnoho (např. rozšíření evropské bekyně velkohlavé v Americe, zavlečení mšice vlnatky krvavé z Ameriky do Evropy, kde škodí na jabloních, amerického původu je také mšička révokaz, která zlikvidovala ve Francii vinohrady o rozloze přes 600 tisíc ha). Lze zatím stěží odhadnout, zda nápadný exotický martináč japonský obohatí evropskou entomofaunu trvale, zda se bude jeho areál dále rozšiřovat, či zda v novém prostředí vyhyne.

Sameček martináče japonského (Antherea yamamai) na zdi na slovinském pohraničním přechodu Šentilj. Foto V. Bičík

